

ИНТЕГРИРАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНО СЪДЪРЖАНИЕ В УСЛОВИЯТА НА МУЛТИКУЛТУРНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА В ДЕТСКАТА ГРАДИНА

доц. д-р Антон Стойков, доц. д-р Милена Илиева

Тракийски университет, Педагогически факултет,

България, Стара Загора 6010, ул. Армейска 9,

stoykov70@abv.bg, milena.ilieva@trakia-uni.bg

Абстракт

В доклада се разглежда спецификата на процеса на интегрирането на образователно съдържание в условията на мултикултурна среда в съвременната детска градина. Изведени са основни изисквания и принципи при реализирането на този процес в педагогическата практика. Посочени са най-важните личностни качества, които, според авторите следва да бъдат формирани посредством интегрирането на образователно съдържание от различни образователни направления в условията на мултикултурна педагогическа среда в детското заведение.

Ключови думи: *интегриране, мултикултурна образователна среда, педагогически процес, толерантност.*

INTEGRATION OF EDUCATIONAL CONTENT IN A MULTICULTURAL LEARNING ENVIRONMENT IN KINDERGARTENS

Stoykov Anton Penchev., Ilieva Milena Ivova

Associate Professor, PhD

Trakia University Stara Zagora, Bulgaria

stoykov70@abv.bg, milena.ilieva@trakia-uni.bg

Abstract

The Report deals with the specifics of the integration process of educational content in a multicultural environment in contemporary kindergartens. Highlighted are the main requirements and principles in connection with implementation of this process in the pedagogical practice. The most important personality traits are pointed out, which in the opinion of the authors, should be developed by integration of educational content from different fields of study in a multicultural learning environment in kindergartens.

Key words: *integration, multicultural learning environment, pedagogical process, tolerance.*

Съвременните реалности в предучилищното образование се свързват с обстоятелството, че образователната среда в предучилищните институции все повече започва да придобива мултикултурни характеристики. В условията на нееднороден етнически състав на детската група от педагога се изисква да осъществява педагогическо взаимодействие, съобразено с особеностите на децата от различните етноси. Принципът за мултикултурализъм следва да се отчита както при подбора на съдържанието на предучилищното образование, така и при организирането на цялостния педагогически процес. В основата на мултикултурното образование в ранна детска възраст следва да стои разбирането, че детето трябва да осъзнае националните култури като обща ценност и богатство на всички хора.

С оглед на характеристиките на мултикултурната образователна среда в детската градина и с цел оптимизиране на педагогическото взаимодействие между педагога и децата, насочено към усвояването от тяхна страна на предвиденото в съответната програмна система образователно съдържание възниква необходимостта от търсенето на нови методи и форми за подпомагане на този процес, съобразно социокултурните особености на отделното дете. В този смисъл

интегрирането на образователно съдържание от различни образователни направления придобива особена актуалност.

О. Скоролупова и Н. Федина отбелязват, че „под интеграция на съдържанието на предучилищното образование се разбира процеса на взаимно свързване, взаимно проникване и взаимодействие между отделните образователни области, обезпечаващи цялостността на образователния процес.

От гледна точка на детското развитие интеграцията на образователно съдържание изисква обединяването на отделни образователни направления в цялостен образователен процес, насочен към постигането на по-високи резултати, разбирани не като придобиване на механичен сбор от знания, умения и навици а като формиране на интегративни качества като любознателност, активност, самостоятелност.

Всичко това е в тясна връзка с реализирането на личностно-ориентирания подход, чиято същност се заключава в изграждането на индивидуален светоглед. Реализирането на този подход в условията на интегриране на образователното съдържание предполага ориентация преди всичко към резултата от педагогическата дейност, свързан с развитието на личностните ресурси на детето, на неговите творчески способности.

Е. Смит смята, че успеха или неуспеха на мултикултурното образование зависи от ефективната подготовка на учителя. Когато учителят разбира образователните потребности на учащите се и признава, че тези потребности могат да се отличават от потребностите на учащите се от доминиращата култура, то тогава успешното мултикултурно образование може да се осъществи.

Мултикултурното възпитание се фокусира върху следните принципи:

- възпитаване на човешко достойнство и на високи нравствени качества;
- възпитание, насочено към умения за осъществяване на взаимодействие и диалог с представители на различни социални групи, раси, религии, етноси;
- възпитание на толерантност и на готовност за взаимно сътрудничество. (Carter, 1995)

Според М. Илиева „от съществено значение за успешното мултикултурното образование е още от най-ранна детска възраст да се възпитават у индивида реални разбирания за другия, различния, преодолявайки натрупаните предразсъдъци и стереотипи в поколенията. Стремещът на възпитателите и учителите е да възпитават такива качества на личността, които са пригодни за реализиране мисията на мултикултурното образование и присъщи за индивидуалното и колективно развитие в детската градина и училището. Ветрилото от качества включва:

• балансиран;	• смирен;
• безкористен;	• справедлив;
• благонамерен;	• съвестен;
• благоразположен;	• състрадателен;
• вежлив;	• тих;
• въздържан;	• толерантен;
• възприемчив;	• търпелив;
• добронамерен;	• умерен;
• дружелюбен;	• уравновесен;
• милостив;	• устремен;
• милосърден;	• усърден;
• общителен;	• учтив;

- отзивчив;
- позитивен;
- признателен;
- принципен;
- разумен;
- самоотвержен;
- свободолобив;
- целеустремен;
- честен;
- чистосърдечен;
- човеколюбив;
- човечен;
- чувствителен;
- шедър.

Да се научим да бъдем и да живеем заедно с другите е изключително трудна задача при създаващата се нова глобална етика, основана на мултикултурно многообразие и взаимопроникване между културите, на взаимодействие в интерперсоналните системи индивид - индивид и индивид - колектив.

След раждането детето е непрекъснато със семейството си, което оказва влияние, независимо от възрастта, но с различен интензитет в отделните периоди на личността. Най-силно е влиянието на семейството до постъпването в детската градина/училището, където детето вече започва да изгражда и свой социум. Как детето приема другия, как детето приема околната среда, как детето опознава света е пръв и основен ангажимент на семейството. Това извежда на преден план значението на подкрепата и адекватното насочване и стимулиране на родителя за отговорностите му и ролята във възпитанието на детето. Разбира се, вмешателството в това как да се случва родителстването, е все още закрепостено при повечето родители и още повече във века на технологиите. При всеки интересуваш я въпрос майката е склонна да google-не и да се позове на мнението на друга майка повече, отколкото на професионалист/и и имащите компетенции по проблема. Един от примерите за това са дискусиите около имунизирането на децата. Друг остава въпросът, че не предизвиква проблем търсенето на информация, а сляпата вяра в мнението на преживелия подобна ситуация/казус, без да се отчитат редица индивидуални характеристики.

В условията на мултикултурно образование детската градина и училището придобиват нови измерения и по функции, и по структура, и по съдържание, и по технологии, като придобиват водеща роля не само в образованието, но и във възпитанието на децата и учениците от ромски етнически произход. Основната му мисия, наред с образователната да развие учения у детето/ученика като мултикултурална личност, е тази да може да общува с другите без предразсъдъци, стереотипи и дискриминация в ежедневната комуникация.“ (Илиева, 2017., с.34-35)

М. Илиева посочва, че „отправните точки към изграждането на мултикултурална среда в детската градина и училището е необходимо да съответстват на актуалните предизвикателства и потребности, съдържайки следните елементи:

- Отвореност на детската градина, училището, учителите, родителите и учениците към бързи и гъвкави промени;
- Включеност на родителите в живота на детската градина и училището;
- Непрекъснато развитие на детето/ученика и разкриване на творческия му потенциал, мислене и въображение;
- Умение за общуване в мултикултурно общество в интерперсоналните системи родител-дете, родител-родител, родител-ученик, родител-учител, учител-учител, учител-дете, учител-ученик;

• Отвореност на детската градина/училището към различните социални институции, икономически корпорации и т.н. и привличането им като партньори. (Илиева, 2017., с.8)

Мултикултурната компетентност на педагога се определя като една от ключовите компетентности в неговия професионално-личностен профил. Л. Коченкова посочва следните задължителни компоненти на мултикултурната компетентност на педагога:

1. Културно-когнитивен. В него се включват: знания за собствената култура; знания за културата на други националности; знание на други езици; знания от областта на мултикултурната комуникация; теоретична и методическа подготовка за работа в мултикултурна образователна среда; знания за способите и за принципите за формиране на мултикултурното съдържание на възпитанието и на обучението;

2. Ценностно-личностен. Включва: развита система от хуманистични ценности, която е основа за мултикултурността; развита система от общочовешки ценности; развита система от професионални ценности; мултикултурна толерантност; психологическа готовност за работа в мултикултурна образователна среда; етническа самоидентификация;

3. Мотивационно-дейностен. Включва: навици за межкултурно взаимодействие; овладени форми, методи и техники за педагогическа работа в мултикултурна образователна организация; навици за обезпечаване на културното съдържание на обучението; хуманистичен стил на педагогическото взаимодействие между субектите на образованието. (Коченкова, 2014)

Към очакваните резултати от усвояването на интегрирано образователно съдържание от страна на децата от предучилищна възраст в условията на мултикултурна образователна среда могат да се формулират и следните, специфични за мултикултурните условия:

- развитие на етническата идентичност на отделното дете;
- формиране на граждански и на патриотични чувства;
- формиране на интерес към културните традиции на родната страна, както и към тази на други народи и националности;
- формиране на толерантни нагласи у децата.

От тази позиция могат да се проследят следните основни направления, върху чиято основа следва да се реализира интегрирането на образователното съдържание:

- информационно обезпечаване. Включва запознаването на децата с традициите и обичаите на различните народи и спецификата на техните култура и ценности;
- емоционално въздействие. Предполага адекватно отношение на децата при реализирането на информационното обезпечаване.
- поведенчески норми. Знанията, получени от детето за нормите на взаимоотношенията между народите, правилата на етикета трябва да бъдат задължително интериоризирани в собственото поведение на детето. (Гуров и кол, 2014)

Считаме, че интегрирането на образователно съдържание в условията на мултикултурна образователна среда в детската градина трябва задължително да се подчинява на някои от следните основни критерии, изведени от А. Киндлер:

1. В учебния материал да бъдат отразени хуманистични идеи, идеи за свобода и за ненасилие;
2. Да се извършва характеристика на уникалните етнически, самобитни национални черти в културата на различните народи;
3. Пред децата да се разкриват общите елементи в традициите на различните народи, позволяващи им да живеят в мир, съгласие, търпимост и хармония;

4. Децата да се приобщават към световната култура, да осъзнават процеса на глобализация и на взаимна зависимост между страните и народите в съвременните условия;

При планирането и реализирането на педагогически ситуации с включено интегрирано образователно съдържание педагогът е длъжен да се съобразява със следните условия:

- задължително да отчита образователното съдържание по отделните образователни направления, включено в съответната програмна система, по която работи детската градина;

- в педагогическата ситуация с интегрирано образователно съдържание се обединяват знания от различни образователни направления, поради което е нужно да се определи коректно нейната главна цел;

- при разработването на педагогическата ситуация с интегрирано образователно съдържание да се изведе главното и да се включат знания от различни образователни направления, способстващи усвояването на основното познавателно съдържание.

- при планирането да се прецизират методите и похватите за обучение, които ще бъдат използвани а също така следва да се отчита и натоварването на децата при изпълнението от тяхна страна на различните видове дейности.

Илиева посочва, че „Социалният опит и представи за заобикалящия свят при ромските деца се различава от опита на децата от мнозинството. Някои от по-бедните деца/ученици не са излизали от населеното място, където са се родили, не са виждали море, не са летели със самолет. Прагматизмът и ежедневното оцеляване са приоритет за по-бедните и уязвими общности. Поради това основните дейности (дори и неизискващи финансово обезпечаване, като разходката например) е необходимо да бъдат приоритетно извън детската градина/училище. Ако учителят иска децата/учениците му да повишат училищните си постижения, ключовото условие е **да повярва в тях**. Напълно възможно е да има деца/ученици и родители, които да откажат да участват в занимания извън детската градина/училището. За някои от тях причината ще бъде срам, поради липса на дрехи и/или пари за детето. Следователно един успешен модел за активното включване на всички деца е кандидатстването на детската градина/училището (самостоятелно, чрез училищно настоятелство, община или неправителствена организация или инициативна група) по различни проекти, чрез които подобни разходи (като билети за театър, например) да бъдат обезпечавани“. (Илиева, 2021 стр. 285-286)

Това означава, че реализирането на пълноценно педагогическо взаимодействие в процеса на интегрирането на образователно съдържание в мултикултурна образователна среда в детската градина изисква от педагога да владее разнообразни способности и похвати за общуване с представителите на различни култури, техники за установяване на контакт с тях и за неговото поддържане, навици и умения за организиране на груповата комуникация, разрешаването на конфликти, в това число на национална и на религиозна основа.

На базата на всичко казано до тук, можем да се съгласим с очертаните от Е. Лавренцова, Ж. Янкова и М. Делчев перспективи за развитието на мултикултурния образователен проект. В тази насока авторите считат, че „всичко това, което е свързано с внедряване на мултикултурния проект в образованието (от промените в учебното съдържание, в подходите и методите на преподаване до формулирането на нови изисквания към етнокултурната подготовка и компетентност на учителя) визира пътя на една фундаментална преориентация във функционирането на традиционната образователна система. При това този път като цяло разкрива възможността за избор на един демократичен отговор на предизвикателствата на вече ставащата глобална полиетническа и поликултурна среда, който е изразен под формата на мултикултурна образователна парадигма. (Лавренцова, Янкова, Делчев, 2012)

ЛИТЕРАТУРА:

1. Гуров В.Н., Вульффов Б.З., Галяпина В.Н. и др. (2004) Формирование толерантной личности в полиэтнической образовательной среде: Учебное пособие. – М., 2004/
2. Илиева, М. (2017) Взаимодействие с ромското семейство в мултикултурна образователна среда (за учители в детска градина и училище) , ISBN- 978-954-691-077-6 COBISS.BG-ID-1280218340
3. Илиева, М. (2021) „Учене чрез преживяване в мултикултурна образователна среда“, Сборник с доклади от Международна научна конференция "Образование без граници - реалности и перспективи" - 26 и 27 ноември 2021 г. гр. Благоевград, стр. 285-286, ISBN - 978-954-00-0306-1, COBISS.BG-ID - 54046472
4. Коченкова Л. П . (2014) Мультикультурная модель современного образования // Научно-методический электронный журнал «Концепт».. – № S11. –С. 16–20.
5. Лавренцова, Е., Ж. Янкова, М. Делчев. (2012) Мултикултурализъм и образование. Тракийски университет, ДИПКУ Стара Загора.
6. Скоролупова, О., Н. Федина (2010) О комплексно-тематическом принципе построения образовательного процесса в дошкольном образовании». Журнал «Дошкольное воспитание» №5, стр.40
7. Carter T. (1995) Effective bilingual schools//American Journal on Education, №1, pp.1-9
8. Kindler A. (2001) Education of Migrant Children in the US//National Clearinghouse of Bilingual Education, №8, pp. 19-23./
9. Smith, E. B. (2009) Approaches to multicultural education in pre-service teacher education: philosophical frameworks and models for Teaching. Multicultural Education, 2009.